

власності, що не відповідає сучасному стану розвитку правовідносин у сфері інтелектуальної власності.

Література

1. Про авторське права і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року № 13 // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – С. 64.

2. Підопригора О.А. Цивільне право: підручник для студ. юрид. вузів та фак-тів / О.А. Підопригора. – К.: Вентурі, 1997. – 480 с.

3. Право інтелектуальної власності. Академічний курс: підручник для студ. вищ. навч. закл. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік та ін.; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: ВД «Ін Юре», 2007. – 696 с.

4. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: навч. посібник / Ю. О. Заїка. – К.: Істина, 2005. – 312 с.

5. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика: наук.-практ. вид. АПН України: у 4 т. / за ред. О. Д. Святоцького. – К.: ВД «Ін Юре». – Т. 2: Авторське і суміжні права / за ред. Г. І. Миронюка, 1999. – 459 с.

УДК 347 (043.2)

Білоусов В. М., старший викладач,
Дмитришина В. А., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ КЛОНУВАННЯ ЛЮДИНИ

Термін «клонування» означає репродукцію біологічного організму, ідентичного на генетичному рівні до організму-донора. В основі клонування лежить мітоз - пряме ділення клітини, при якому генетична інформація розподіляється порівну.

Таким чином, клон є генетичною копією оригіналу. Теоретично, клон-людина є ідентичним близнюком чи копією іншої людини, віднесеною у часі до моменту відбору генетичної інформації (генної соматичної клітини).

Виділяють наступні види клонування: репродуктивне клонування є штучним відтворенням у лабораторних умовах генетично точної копії будь-якої живої істоти (як приклад, Ягня Доллі, що з'явилося на світ у Единбурзькому інституті Рослин); терапевтичне клонування є тим самим, що й репродуктивне клонування, але з обмеженням до 14 днів терміном росту ембріона. Після 14-денного терміну в ембріональних клітинах починає розвиватися центральна нервова система і конгломерат клітин (ембріон, бластоцист) і його вже варто вважати живою істотою.

Заборона клонування забезпечується на регіональному рівні у міжнародному праві, у праві Європейського Союзу і на рівні національного законодавства окремих держав. Єдиним міжнародним

актом у Європі, що забороняє клонування людини, є Додатковий протокол про заборону клонування людини 1998 року до Конвенції Ради Європи про права людини і біомедицину 1996 р., який закріплює, що будь-яке втручання, яке має за мету створення людської істоти, генетично ідентичної іншій людській істоті, живій або померлій, забороняється. Під генетичною ідентичністю іншої людської істоти в рамках протоколу розуміють той самий набір генів клітинного ядра [1].

Серед основних аргументів репродуктивного клонування людини висувають появу можливості для бездітних пар мати власних дітей, збереження особливого генетичного матеріалу, забезпечення наукових цілей (боротьба із хворобами, трансплантація органів, піддослідний матеріал).

У зв'язку із потенційно можливою перспективою клонуванням людини виникає питання юридичного статусу клона. Деякі дослідники даного питання пропонують вважати, що клон повинен мати увесь спектр прав і обов'язків, котрі може мати звичайна людина, без жодних обмежень. Тобто, він не може бути використаний у якості раба або із метою отримання органів для трансплантації. Також, як ідентичні близнята, клон і донор ДНК матимуть різні відбитки пальців. Будь-якій людині автоматично дається право власності на його генетичний код і право ним розпоряджатися за власним розсудом; код повинен залишатися під його контролем. Людина має право визначати за власною волею, чи хоче вона дозволити клонувати себе після смерті, і за яких умов, а також заборонити клонування уже померлих. Клонування людини повинно здійснюватись за наявності добровільної згоди власника ДНК, який досяг 18-річного віку. Жінка, яка виношуватиме клона, повинна бути дієздатною та діяти із власної волі, без примусу. Вчені посилаються на те, що потрібно заборонити вирощування людського плоду поза меж тіла жінки, наприклад, у лабораторних апаратах [2].

Проте, репродуктивне клонування людини викликає серйозні заперечення з етичної точки зору, й у багатьох країнах світу клонування є принципово забороненим.

Найбільш складна ситуація із заборонаю клонування людини склалася у Великобританії. Там цю сферу регулює Акт про зачаття людини і ембріологію 1990 р., який до недавнього часу не охоплював методики клонування людини і, відповідно, не проводив диференціації між репродуктивним і терапевтичним клонуванням.

Великобританія є свого роду «батьківщиною» клонування, саме там, в Рослінському інституті Едінбурзького університету (Шотландія) було проведено в 1997 р. перше клонування крупного ссавця. Великобританія має найпередовіші досягнення в галузі генної інженерії, тому ідея дозволу клонування людського організму в британських наукових кругах достатньо популярна.

Палатою обшин в кінці 2001 р. був прийнятий і зараз перебуває на розгляді в Палаті лордів Парламенту Великобританії Білль про репродуктивне клонування людини. Даний Білль передбачає заборону репродуктивного клонування людини, оголошує це діяння злочином і вводить покарання за нього у вигляді тюремного ув'язнення строком до 10 років. Білль повністю відповідає духу і букві Хартії Європейського Союзу про основні права в цьому питанні, не дивлячись на те, що Великобританія є супротивником додання Хартії обов'язкової сили.

Ситуація із заборною репродуктивного клонування у Великобританії вказує на необхідність встановлення прямих безпосередніх законодавчих заборон клонування людини, а не регулювання цієї сфери на основі актів, які стосуються біомедицини взагалі [3].

Не варто недооцінювати таке явище як клонування: перші експерименти з клонування людини почалися в 1998 році, в 2001-му вченим вдалося впровадити генетичний матеріал клітини шкіри в яйцеклітину і стимулювати поділ, внаслідок чого утворилося 6 клітин, потім поділ припинився, а вже на початку 2009 року американські вчені заявили, що їм таки вдалося вперше клонувати людину. Це всього 5 людських ембріонів, які прожили 5 днів. Потім самі ж науковці їх вбили, щоб дослідити матеріал.

Виходячи із необхідності правового врегулювання цього питання, Верховною Радою було в цілому прийнято розроблений Міністерством охорони здоров'я Закон «Про заборону репродуктивного клонування», відповідно до якого «В Україні забороняється репродуктивне клонування людини. Дія цього Закону не поширюється на клонування інших організмів» (ст. 1) [3].

Питанням клонування людини переймаються не лише дослідники, а й громадські організації, уряди країн, церква, Але на нашу думку, попри заборону це явище буде існувати, вчені будуть експериментувати не дивлячись на законодавчі акти та на засудження з боку церкви та міжнародних організацій, адже з одного боку це злочин, а з іншого – шанс для бездітних сімей на щасливе життя.

Література

1. Хартия Европейского Союза об основных правах: комментарий / отв. ред. Кашкин С.Ю. – М. 2001; McCruddenCh. The Future of the EU Charter of Fundamental Rights. NY. 2001.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13 // Право України. – 2010. – № 10. – С. 215–233.

3. Про заборону репродуктивного клонування людини: Закон України від 24.12.2004 р. //Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 5. – Ст. 111.